اولویت آموزش هنرمندان تئاتر

اسرافیل فرج‌اللهی در حاشیه شانزدهمین جشنواره بین‌المللی تئاتر خیابانی مریوان گفت: جشنواره تئاتر خیابانی مریوان در این شهر با استقبال عموم مردم برگزار شد و این مهم بیانگر آن است که مریوانی‌ها هنردوست هستند. وی با بیان این‌که باید به جایگاهی برسیم که مردم کشور از جشنواره تئاتر خیابانی استقبال کنند، افزود: تئاتر باید جزو ذائقه و سبد فرهنگی مردم قرار بگیرد تا از تئاتر استقبال کنند. فرج‌اللهی عنوان کرد: امسال اداره‌کل هنرهای نمایشی بر حمایت تئاتر خیابانی تاکید دارد و نشان‌دهنده جایگاه خوب این جشنواره در کشور است. مدیرعامل انجمن هنرهای نمایشی کشور یادآور شد: انجمن نمایش کانون‌های تخصصی را راه‌اندازی کرده و یکی از این کانون‌های تخصصی کانون تئاتر خیابانی است که قوی‌ترین کانون بین استان‌ها به شمار می‌رود. وی با اشاره به اتفاقات اخیر در غزه و فلسطین اعلام کرد: هنرمندان یکصدا از غزه حمایت می‌کنند و کانون خیابانی اعلام می‌کند که در اجراهای خیابانی یک تا چند اجرا به این موضوع بپردازد. فرج‌اللهی اضافه کرد: اداره‌کل هنرهای نمایشی با همکاری انجمن نمایش دوره‌های آموزشی متنوعی بر اساس نیاز هنرمندان هر استان برگزار کرد و برخی استان‌ها نیز در حال اجرا و برخی دیگر در حال برنامه‌ریزی است. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی وظایف خود را براساس نیاز فرهنگی و هنری کشور انجام می‌دهد و با توجه به اجرای جشنواره‌ها در استان‌های کشور شاهد عدالت فرهنگی هستیم.

جام جم
تئاتر
THEATER
۱۱
یکشنبه ۳۰ مهر ۱۴۰۲ شماره ۶۶۱۲

گفت‌وگو با علی یداللهی، کارگردان نمایش «کلاغ بلا، توپ طلا»

ارتباط نسل جدید با نمایش‌های سنتی

رضا آشفته
گروه فرهنگ و هنر

داستان ضامن آهو و توجه امام رضا(ع) به حیوانات یکی از قصصی است که بار معنایی خوبی برای کودکان و نوجوانان دارد. این روایت که بارها در نمادهای ایرانی مورد بهره‌وری قرار گرفته این روزها هم در سینما با انیمیشن «بچه زرنگ» و هم در تئاتر با نمایش «کلاغ بلا، توپ طلا» پیش‌روی کودکان قرار گرفته است. نمایش «کلاغ بلا، توپ طلا» به نویسندگی مهدی صفاری‌نژاد و با کارگردانی علی یداللهی از چهره‌های باسابقه تئاتر سنتی روی صحنه می‌رود؛ نمایشی که در شهرهای زیادی اجرا شده و این روزها هم در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان واقع در پارک لاله در حال اجراست. این نمایش روایتگر داستان یک کلاغ عاشق اجسام براق است که آنها را می‌دزدد. به او نشانی یک توپ بزرگ طلا را می‌دهند که آن را بدزدد. او هم راهی سفر می‌شود تا آن توپ طلایی بزرگ را برای خود کند. او در بین راه با یک سگ و شتر آشنا می‌شود و آنها قصه پدربزرگ و مادر خود را برای او تعریف می‌کنند تا این‌که کلاغ به توپ طلایی (گنبد طلایی امام رضا(ع)) می‌رسد. در این نمایش به جز علی یداللهی، شهرام مسعودی و امیرحسین انصافی بازی می‌کنند و آهنگسازی این اثر هم با محمد فرشته‌نژاد است. به همین مناسبت با علی یداللهی درباره این نمایش گفت‌وگو کرده‌ایم که در ادامه می‌خوانید:

چطور شد که به فکر اجرای نمایشی برای کودکان با شیوه‌های نمایش سنتی ایران افتادید؟

من چند سالی هست که تئاتر سنتی و تخت‌حوضی کار می‌کنم و به قابلیت‌ها و قدرت نمایش سنتی در روایت داستان رسیدم. در نمایش سنتی قصه خیلی مهم است و همه ارکان نمایش در خدمت قصه هستند و پیش می‌روند. از طرف دیگر فهمیده‌ام که تماشاگر ایرانی هم دنبال قصه است و قصه را خیلی دوست دارد. تئاتر کودک هم مبتنی بر قصه است و باید برای کودک قصه را روایت کنیم. ریشه این دو گونه نمایش یکی است؛ پس ابزار روایت قصه یعنی تکنیک‌ها و شگردهای تخت‌حوضی می‌توانند در نمایش کودک هم در جهت روایت قصه استفاده شوند. از طرف دیگر وقتی نمایش تخت‌حوضی بزرگسال اجرا می‌کردیم، متوجه شدم که کودکان هم با این نوع کمدی ارتباط برقرار می‌کنند و به لحظه‌لحظه آن واکنش نشان می‌دهند و می‌خندند. از همین رو براساس تجربه‌ای که داشتم، تصمیم گرفتم که این تکنیک‌ها را وارد نمایش کودک و نوجوان کنم.

ایده متن از کجا شروع شد و چقدر مرتبط با ایده اجرایی است؟

یکی از دوستانم آقای سعید تاجیک یک نمایشنامه به من دادند به نام «یه گنبد طلایی» که برای دومین جشنواره صاحبدلان کار کنم. وقتی متن را خواندم و شروع به تمرین کردیم در حین کار دیدم که خیلی داستان شعاری شده اما طرح و ایده خوبی دارد. پس با آقای صفاری‌نژاد صحبت کردم که براساس ایده‌های من نوشته شود. بر همین اساس در طول تمرین، موقعیت‌های گوناگون را با بازیگرها اتود می‌کردم و آقای صفاری‌نژاد آن را می‌نوشتند تا به یک متن نهایی رسیدیم. البته برای اجرای عمومی چون بازیگرها عوض شدند باز هم موقعیت‌ها و کمدی‌های جدید خلق می‌شد تا این‌که متن دوباره چکش‌کاری شد و به این نمایشنامه رسیدیم.

این تعامل با نویسنده چگونه شکل گرفت، زیرا قواعد نمایش‌های سنتی متفاوت از شیوه کلاسیک نمایشنامه‌نویسی است؟

چون آقای صفاری‌نژاد به تئاتر سنتی اشراف دارند و آن را خوب می‌شناسند خیلی راحت با هم به تعامل رسیدیم و ایشان هم به من اجازه تغییرات و دستکاری در متن را دادند.

برخلاف متن و اجرا شما در طراحی صحنه چیزی بین ویدئو و سه‌بعدی به‌کار گرفته‌اید، چرا این ایده مدرن زمینه یک شیوه سنتی شده است؟

ببینید در هر صورت ما برای بچه‌های امروزی که جدیدترین فیلم‌ها و تکنولوژی را می‌بینند، قصه تعریف می‌کنیم و باید عناصر امروزی و مدرن داشته باشیم تا با ما ارتباط برقرار کنند. من فکر می‌کنم نمایشگران قدیمی ما هم از امکانات و تکنولوژی روز زمان خود استفاده کامل می‌کردند. اگر آن زمان هم ویدئوپروژکشن بود، حتما استفاده می‌کردند، گو این‌که وقتی در سالن‌های تئاتری نمایشی را روی صحنه می‌بردند از تمام ظرفیت‌ها و امکانات آن سالن مانند نور، دکور و... استفاده می‌کردند.

استفاده از عروسک چطور؟ با توجه به این‌که عروسک دستکشی و ماسک هم دو شیوه متفاوتند چرا از یک شیوه برای اجرا استفاده نکردید؟

اول به‌دلیل تنوع بصری و خلق زیبایی بصری، دوم این‌که با تغییر ظاهری یک شخصیت، شکل و ظاهر شخصیت تغییر می‌کند اما ماهیت و رفتار او یکی است. مثلا کلاغ نمایش یک‌جا عروسک است و جای دیگر بازیگر با یک شال مشکی می‌شود کلاغ و در جای دیگر همان شال با یک گره تبدیل به کلاغ می‌شود و در آسمان پرواز می‌کند.

بدن به‌ازای ساخت ژست و فیگور یک ابزار کارآمد در این اجراست. چقدر به این شیوه اهمیت می‌دهید؟

بدن و ژست گرچه در تئاتر مدرن مورد توجه قرار گرفت اما به‌طور اساسی در نمایش سنتی جایگاه خاصی دارد و بسیار کارآمد است. مثلا در تعزیه و تخت حوضی با نشانه‌های فیزیکی، بازیگر حس و حال درونی شخصیت را به تماشاگر ارائه می‌دهد. به عنوان مثال، بازیگر انگشت خود را با دندان می‌گزد نشانه بهت و تعجب. بازیگر اگر انگشت روی چانه خود بگذارد در حال تدبیر است. اگر روی گونه بگذارد یعنی تامل می‌کند و اگر روی پیشانی یا شقیقه بگذارد در حال تفکر است. یا نقال با ژست‌ها و فیگورهای خود داستان را تصویر می‌کند و با کلام داستان را تعریف می‌کند. برای همین در این نمایش هم فیگور و حالت صیاد نسبت به آهو وقتی دست‌هایش را می‌بندد، فیگور صیاد تسلط او را به صید نشان می‌دهد و با بدن، تردید و پشیمانی را نشان می‌دهد و در جاهای دیگر دست بازیگر به‌عنوان دست عروسک عمل می‌کند .اینها ظرفیت‌هایی است که در نمایش سنتی وجود دارد و ما از آنها در راستای بهتر روایت استفاده کرده‌ایم.

تسلط بازیگران در نمایش یکی از نقاط قوت کار است جدا از تجربه گروه چه عاملی باعث این نقطه قوت شده است؟

ما پیش از اجرای صحنه در مرکز تئاتر کانون، یک ماه برای آماده شدن نمایش برای اجرای تریلی تمرین کردیم و اجراهای سیاری که با تریلی داشتیم، چون در فضای باز بود و با تماشاگر ارتباط مستقیم داشتیم خیلی به ما کمک کرد تا نقاط مثبت کار و نقاط ارتباطی کار را تقویت کنیم.

شیوه روایی و نقالی چقدر در جذب مخاطب کودک مؤثر است؟

این شیوه چون مستقیم به اصل قصه می‌پردازد و کودک هم قصه را خیلی دوست دارد و این‌که بازیگر در این شیوه از بازی خارج می‌شود و با تماشاگر ارتباط برقرار می‌کند و گاهی از او سؤال می‌کند یا مسأله‌ای را تذکر می‌دهد، بسیار مورد علاقه و پسند تماشاگر ایرانی است و آن را دوست دارد.

داستان ضامن آهو به‌عنوان روایت فرعی چقدر برای ادامه داستان‌های نمایش در نظر گرفته شده؟

این داستان تکمیل‌کننده داستان‌های سگ و شتر است که برای کلاغ روایت می‌شود و چون نقل این داستان از قبل بوده آن را با شیوه نقالی در نمایش اجرا کردیم.

موسیقی محمد فرشته‌نژاد چگونه برای این نمایش آماده شده است؟

در همان اجرای اول که سال ۹۲ داشتیم، خانم‌ها در نمایش بازی می‌کردند. آقای فرشته‌نژاد در تمرین‌ها حضور داشت و برای هر قطعه اتود می‌کرد و در تمرین اجرا. به همین دلیل موسیقی در تمرین‌ها کامل شد تا این‌که به یک موزیک نهایی رسیدیم و آن را ضبط کردند.

لباس در این نمایش بر اساس فرم و ژست نقش‌ها و نقالان طراحی شده است؟

لباس طبق سه رنگ اصلی قرمز و آبی و زرد طراحی شده و بر اساس وسعت رنگ، مقدار کمی و زیادی آنها اجرا شده. من به‌وسیله لباس خواستم بگویم این سه بازیگر یکی هستند و انگار یک نفر این قصه را تعریف می‌کند.

برش

عشق کودکان به امام رضا(ع)

این نمایش بر اساس روایت قصه آشنایی که دارد، در همه شهرها و حتی روستاها مورد استقبال قرار گرفت و ارتباط خوبی با مخاطب برقرار کرد. اما شهرهای جنوب در استان خوزستان ارتباط معنوی بیشتری با کار برقرار کردند. در خوزستان بچه‌ها برای امام رضا (ع) نقاشی می‌کشیدند و به ما می‌دادند تا به حرم امام هشتم برسانیم. یک خانم، شالی به ما داد تا آن را برای حرم بیاوریم .بچه‌های شهرهای دیگر هم صحنه‌های این نمایش را نقاشی می‌کردند یا ما در روز تولد امام‌رضا(ع) در خیابان مقابل حرم اجرا داشتیم و مقابل تریلی کانون، به قدری شلوغ شده بود که جای حرکت یک نفر هم نبود. از جاهای دیگر هم که برنامه گذاشته بودند، آمدند جلوی تریلی کانون و حتی چند نفر از خدام حرم نیز آمده بودند تا این نمایش را ببینند که حس و حال خوبی داشت.

پرسه در کوچه‌های مجازی

عطیه عیار | نویسنده و مترجم

نگاه کنید! ابرقهرمان‌ها آمدند

قرار بود این ستون جایی باشد برای پررنگ کردن یک اتفاق کوچک وسط اتفاق‌ها و حوادث بزرگ. مثلا وسط حمله‌های وحشیانه رژیم غاصب به فلسطین، نکته‌های مغفول، دیده‌نشده یا کمتر دیده‌شده را باز کنم و بیرون بکشم. گاهی این جراحی نکته‌ها زاویه دید خودم است و گاهی نظر و عقیده‌ای که روزی و جایی از زبان دیگری خوانده‌ام. قرار بود این ستون راهی برای دوباره دیدن، طور دیگر دیدن یا حتی بهتر از آن برای «نگاه کردن» به جای «دیدن» باشد.

این نگاه کردن و حلاجی کردن گاهی خیلی دردناک می‌شود. وقتی می‌خواهی با نگاهی انتقادی از لابه‌لای زاویه دوربین رسانه‌های غربی چیزی را بیرون بکشی، زیر فشار هزار نکته دیگر می‌روی. من متخصص سواد رسانه نیستم و اسم تکنیک‌ها را هم بلد نیستم ولی از این همه دروغی که به عناوین مختلف گفته می‌شود، کم آورده‌ام.

دروغ فروش زمین به اسرائیل را برای مردم خودمان توضیح می‌دهی، از اتاق فرمان فارسی‌زبان در انگلیس یاوه‌سرایی می‌کنند که اصلا از اول فلسطینی نبوده! برای مخاطب خارجی در صفحات بی‌بی‌سی و سی‌ان‌ان دروغ سر بریدن ۴۰ نوزاد را با مدرک یا استدلال رد می‌کنی، بحث حق دفاع مشروع اسرائیل را پیش می‌کشند! به فلان شوهرعمه و دخترعمو و پسرخاله از وحشی‌گری‌های اسرائیل می‌گویی و گوشزد می‌کنی که همان «حق دفاع مشروع» کذایی را برای فلسطین هم قائل شود، جواب می‌دهد اصلا به ما چه. ما فقط ایران برای‌مان مهم است!

بعد یک‌هو رئیس جمهور مختل* آمریکا در چشم جهان نگاه می‌کند و می‌گوید حساب حماس از مردم فلسطینی جداست و ما فقط با حماس می جنگیم! بله راست می‌گوید. منتها برای این «فقط با حماس جنگیدن»، زدند شهرک‌های آن دو وجب خاک غزه را روی سر مردم خراب کرده‌اند. از شهر فقط تلی آوار ساخته‌اند. آخرین شاهکارشان بیمارستان معمدانی بود. همان که اول ابراز خوشحالی کردند از زدن و سلاخی «مردم فلسطینی»، از «پیروزی کودکان نور بر کودکان تاریکی(!)». و بعد که گندش درآمد و نیمه شب مردم اردن و عراق و لبنان و نیویورک و سوئد ریختند تو خیابان، انداختند گردن حماس. می‌دانید این ساختمان‌های فروریخته و خیابان‌های شخم زده‌شده برای مبارزه با نیرویی که از نظر اسرائیل و آمریکا شر است، من را یاد چه می‌اندازد؟

انیمیشن شگفت‌انگیزان را دیده‌اید؟ دهه ۸۰ به خاطر دوبله متفاوت خیلی گل کرد. چون شخصیت‌ها با لهجه‌های جنوبی، لری، مازندرانی، قزوینی و ترکی حرف می‌زدند. ابرقهرمان‌ها در ازای هربار عملیات نجات، به شهر و مردمش خسارت‌های بزرگی می‌زدند. آن‌قدر که خود مردم و دولت محکوم‌شان کردند. آن موقع دقت کردم و دیدم نقد طنازانه و جالبی است. مردم از نیروی شر نجات پیدا می‌کنند اما به خاک سیاه می‌نشینند. وقتی آمریکا و اسرائیل می‌گویند می‌خواهند جهان را از تروریسم نجات دهند، درواقع مردم جهان را به خاک سیاه می‌کشانند. همین بلا را سر مردم ویتنام، عراق، افغانستان و اوکراین هم آوردند.

راستی، در راستای همان بیرون کشیدن یک چیز دیده نشده وسط غائله بزرگ، می‌خواهم بپرسم تا حالا به لباس‌ها و وسایل بچه‌های مجروح غزه در بیمارستان‌ها دقت کرده‌اید؟ اکثرشان طرح بتمن، سوپرمن، کاپیتان آمریکا، میکی‌موس، السا و آنا دارند!

*واژه‌ای از ترکیب عبارت مخ تعطیل

صحنه

اجرای «مارشملو» در سمرقند و بخارا

تور اجرای نمایش «مارشملو» به تاجیکستان و ازبکستان می‌رود. آلبرت بیگجانی، سرپرست گروه تئاتر «دیماک» ضمن اعلام خبر تور اجراهای این گروه در آسیای میانه گفت: این تور از اول آبان آغاز می‌شود و طی آن نمایش «مارشملو» را در شهرهای دوشنبه (تاجیکستان)، سمرقند، بخارا و تاشکند (ازبکستان) اجرا می‌کنیم. البته دعوتنامه جشنواره شیمکنت قزاقستان را هم داشتیم که متاسفانه به دلیل همزمانی با این تو، شرکت در آن میسر نشد. بیگجانی اضافه کرد: نمایش «مارشملو» در این تور به دو زبان فارسی و روسی اجرا خواهد داشت. داریوش مودبیان اجراگر فارسی است و اجراگر روسی، نیز شروین درستی است. او ادامه داد: دو شهر سمرقند و بخارا همچون یک جزیره در ازبکستان هستند که زبان‌شان فارسی است و شاعران ملی‌شان هم رودکی و فردوسی هستند که در این دو شهر جایگاه بسیار مهمی دارند. به گفته او طی این سفر، استاد داریوش مودبیان نیز نمایشی را بر اساس بوستان و گلستان سعدی اجرا خواهد کرد و این گروه، چند برنامه ادبی در فضای آکادمیک این کشورها با محوریت تئاتر عروسکی در ایران و ادبیات سعدی نیز خواهد داشت.

پیشخوان

«زنگ هنر» منتشر شد

مدیرکانون اندیشه‌پژوهی کودک و نوجوان از انتشار مجموعه نسخه الکترونیکی متن نشست‌های علمی تخصصی «زنگ هنر» خبر داد.

حوزه هنری کودک و نوجوان سال گذشته به مناسبت هفته ملی کودک، نشست‌های علمی تخصصی «زنگ هنر» را با حضور کارشناسان و صاحبنظران در حوزه‌های مختلف برگزار کرد.

مجید مجیدی مدیر کانون اندیشه‌پژوهی کودک و نوجوان ماحصل این نشست‌ها را جمع‌آوری و تدوین کرد تا به شکل کتابی الکترونیکی در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد.

مجیدی در مقدمه‌ای متناسب با این رویداد گفت: در عصر حاضر، خانواده‌ها نسبت به تربیت فرزندان خویش توجه و دغدغه بیشتری نسبت به گذشته دارند. توسعه فناوری و وجود سبد متنوع محصولات فرهنگی و هنری به ویژه در زمینه دیجیتال و انتقال مفاهیم مثبت و منفی در این محصولات، دغدغه و توجه آنان را بیش از پیش کرده است.

وی اظهارداشت: نشست‌های علمی تخصصی «زنگ هنر» با محورهای موضوعی «هنر، کودک، تربیت»، «انیمیشن، کودک، تربیت»، «کتاب، کودک، تربیت»، «بازی، کودک، تربیت» و «موسیقی، کودک، تربیت» برگزار شد که نتایج و مباحث مطرح‌شده در آنها به‌صورت نسخه الکترونیک قابل بارگیری و استفاده علاقه‌مندان است.

قاب

۲۸ نمایش برای غزه به صحنه رفت

در گردهمایی که روزگذشته هنرمندان تئاتر برای همدردی و همبستگی با مردم غزه داشتند و در جهت محکوم کردن تجاوز و ظلم رژیم صهیونیستی در قالب اجراهای با عنوان «همپا تا اقصی» ۲۸ نمایش را در استان‌ها و مناطق آزاد کشور روی صحنه بردند. در این برنامه هنرمندان عرصه هنرهای نمایشی با زبان نمایش فریاد بلند نفرت و انزجار خود را با زبان رسا و نافذ هنر به گوش جهان و جهانیان رساند. بر همین اساس در بخش تهران، «خطابه فتح قدس» با اجرای مرشد ابوالفضل ورمزیار در محل موزه هنرهای معاصر تهران اجرا شد.

